Työ- ja elinkeinoministeriö Neuvostoraportti EU/9/2025-TEM-28

Turkia Riikka-Maria 17.7.2025

Epävirallinen työ- ja sosiaaliministereiden kokous 7.-8.7.2025 Aalborgissa

Kokous

Epävirallinen työllisyys-, sosiaali-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto

Euroopan Unionin neuvoston puheenjohtajamaa Tanska järjesti epävirallisen työ- ja sosiaaliministereiden kokouksen 7.-8.7.2025 Aalborgissa. Suomea kokouksessa edusti työministeri Matias Marttinen.

Kokouksessa keskusteltiin työntekijöiden vapaasta ja oikeudenmukaisesta liikkuvuudesta erityisesti lähetettyjen työntekijöiden hyvien työehtojen varmistamisen näkökulmasta. Aihetta tarkasteltiin sekä EU:n kansalaisten että EU:n ulkopuolelta tulevien lähetettyjen työntekijöiden osalta. Keskustelussa painotettiin nykyisten sääntöjen selkeyttämistä ja tasapainoa sääntöjen ja työntekijöiden suojelun välillä. Työntekijöiden vapaa liikkuvuus nähtiin kilpailukykytekijänä, mutta kilpailun ei pitäisi johtaa työntekijöiden oikeuksien polkemiseen. Suomi painotti mm. viranomaisten välisen yhteistyön ja tietojen vaihdon tärkeyttä sääntöjen toimeenpanossa.

Toisena keskusteluaiheena oli kilpailukyky työllisyyspolitiikassa erityisesti osaavan työvoiman, laadukkaiden työpaikkojen ja kilpailukykyisten yritysten lähtökohdista sekä hallinnollisen taakan vähentämistavoitteen ja työntekijöiden oikeuksien turvaamisen tasapainon näkökulmasta. Keskustelussa useimmat puhujat korostivat osaamisen kehittämistä merkittävänä tekijänä kilpailukyvyn edistämisessä. Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen nähtiin oleellisena asiana työllisyyspolitiikassa. Myös teknologioiden hyödyntämäinen, erityisesti tekoäly nähtiin kilpailukyvyn vahvistajana. Sosiaaliset oikeudet kilpailukyvyn myötävaikuttajina saivat monelta kannatusta ja myös työmarkkinajärjestöjen kanssa käytävää vuoropuhelua korostettiin.

Työministeri Marttinen nosti esille tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit osaavan työvoiman ohella, työmarkkinoiden joustavuuden sekä työelämän kehittämisen. Ministeri korosti myös sisämarkkinoiden vahvistamisen merkitystä kilpailukyvylle.

Työntekijöiden vapaa ja oikeudenmukainen liikkuvuus

Tanskan työministeri Ane Halsboe-Jørgensen pohjusti avauspuheenvuorossaan epävirallisen neuvostokokouksen aiheita. Työntekijöiden liikkuvuuden tulee olla reilua; erityisesti lähetetyt työntekijät ovat usein heikossa asemassa ja tähän tulee kiinnittää huomiota. Ministeri Halsboe-Jørgensen totesi, ettei kyse ole vain työntekijöiden suojelusta vaan myös työmarkkinoiden suojelusta sosiaalista polkumyyntiä vastaan.

Enrico Letta totesi puheenvuorossaan videon välityksellä odotusten olevan kovia Tanskan puheenjohtajuuskauteen, koska sisämarkkinoiden toteuttamisessa täytyy hänen mukaansa edetä. Palvelujen ja pääomien osalta sisämarkkinat eivät täysin toimi. Lisäksi täytyy ottaa huomion muuttunut maailmanpoliittinen tilanne. Sisämarkkinoiden täytyy olla kuitenkin hyvät kaikille ja Letta varoittikin niiden pimeästä puolesta. Letta näki tarpeen mm. Euroopan työviranomaisen (ELA) vahvistamiselle.

Euroopan komission työllisyys-, sosiaali- ja osallisuusasioiden pääosaston pääjohtaja Mario Nava totesi komission saavan inspiraatiota epävirallisen neuvoston kokouksen keskusteluista. Pääjohtaja Nava painotti puheessaan lainsäädännön toimeenpanon tärkeyttä ja rajat ylittävää yhteistyötä. ELA:lla on tässä merkittävä rooli jäsenvaltioiden tukena. Toimenpiteiden pitäisi myös perustua riskiperusteisiin analyyseihin. Tulevassa vapaan liikkuvuuden paketissa komissio painottaa ELA:n vahvistamista, sosiaaliturvan koordinaatiota (toivoo asetusneuvotteluissa sopua seuraavan vuoden aikana) ja lähetettyjen kolmansien maiden kansalaisten laillisen aseman varmentamista.

Paneelikeskusteluun osallistuivat Tanskan työministerin johdolla Portugalin, Slovenian ja Alankomaiden työministerit sekä Puolan apulaisministeri. Paneelissa keskusteltiin Tanskan ennakkoon lähettämistä kysymyksistä reilun liikkuvuuden turvaamisesta, niihin liittyvistä hyvistä käytännöistä ja odotuksista tulevan vapaan liikkuvuuden paketin suhteen.

Euroopan parlamentin työllisyys- ja sosiaaliasioiden (EMPL) valiokunnan puheenjohtaja Li Andersson painotti työntekijöiden suojelua ja sääntöjen toimeenpanoa. Andersson tuki puheenvuorossaan ELA:n vahvistamista ja kolmansien maiden kansalaisten aseman varmistamista. EMPL-valiokunnan puheenjohtaja korosti myös yhteistyön tärkeyttä.

Pöytäkierrokseen aiheesta osallistuivat muiden EU-maiden edustajien lisäksi myös Islanti, Norja, Sveitsi ja EU-tason työmarkkinajärjestöjen sekä ILO:n edustajat. Painotukset vaihtelivat puheenvuoroissa EU:n yhteisistä sosiaalisista standardeista hallinnollisen taakan vähentämiseen. Letton puheenvuoroa mukaillen monet puhuivat liikkuvuuden tai kilpailukyvyn pimeästä puolesta, jota on esim. sosiaalinen polkumyynti, mitä pitäisi välttää EU:n ja jäsenvaltioiden toimin. Useimmat painottivat nykyisten sääntöjen selkeyttämistä ja tasapainoa sääntöjen ja työntekijöiden suojelun välillä. Sääntöjen tulee myös olla samat kaikille liikkuville työntekijöille; toiset korostivat tätä myös EU:n ja ETA:n ulkopuolelta tuleville työntekijöille. Työntekijöiden liikkuvuutta pidettiin kuitenkin kilpailukyvyn osatekijänä ja yrityksille tulisi olla helpompaa tarjota rajat ylittäviä palveluita. Muutamat mainitsivat myös osaamisen siirrettävyyden merkityksen maasta toiseen liikuttaessa.

Useimmat puhujat mainitsivat ELA:n hyvänä välineenä tehostaa lähetettyjä työntekijöitä koskevien sääntöjen toimeenpanoa. Työnantajajärjestöt toivoivat vihdoin saavana yrityksiä varten ELA:an neuvontapalvelun. Monet tukivat ELA:n vahvistamista osana komission reilun liikkuvuuden pakettia. Muutamat mainitsivat ELA:n koordinoimat rajat ylittävät yhteisvalvonnat hyvinä keinoina toimeenpanossa. Hyvien käytäntöjen vaihtoa toivottiin jatkettavan. Myös riittävien välineiden tarve tarkastuksia tekeville viranomaisille, nostettiin joissakin puheenvuoroissa esille. Digitaalisten välineiden kehittämistä korostettiin tehokkuuden parantamiseksi.

Suomi painotti muutaman muun puhujan tapaan viranomaisten välisen yhteistyön tärkeyttä ja erityisesti tietojen vaihdon merkitystä. Esimerkkinä kansallisista toimista kitkeä väärinkäytökset ulkomaalaista työvoimaa kohti työministeri Marttinen mainitsi työperäisen hyväksikäytön vastaisen toimenpideohjelman. Tulevasta komission oikeudenmukaisen liikkuvuuden paketista ministeri korosti paremman sääntelyn periaatteita, hallinnollisen taakan vähentämisen tavoitetta ja kunnolla tehtyjä vaikutusten arviointeja.

Kilpailukyky ja työllisyyspolitiikka

Työministeri Halsboe-Jørgensen avasi keskustelun korostamalla osaamisen kehityksen merkitystä kilpailukyvylle samoin kuin vapaata ja reilua työvoiman liikkuvuutta ja laadukkaita työpaikkoja. Hän totesi, ettei EU:n sääntelyn tulisi olla liian yksityiskohtaista jättäen joustavuutta kansalliseen toimeenpanoon. Sääntelyn tulisi pohjautua kunnolliseen vaikutusten analysointiin.

Pääjohtaja Nava painotti komission puheenvuorossa tarvetta kilpailukykyä vahvistaville toimille, joina hän mainitsi mm. osaamisen vahvistamisen ja sosiaaliset oikeudet. Nava mainitsi komission antaman osaamisunioni-tiedonannon ja siinä mainitut toimenpiteet sekä kilpailukykykompassin. Loppuvuonna komissio antaa vielä laadukkaiden työpaikkojen tiekartan, jota valmistellaan työmarkkinajärjestöjä kuullen. Useimmat toimet yhdistyvät syksyllä annettavassa sosiaalisen pilarin uudessa toimeenpanosuunnitelmassa. Yksinkertaistamisessa Nava korosti digitalisaatiota, mistä aiheesta komissio järjestää syksyllä korkean tason konferenssin.

Euroopan parlamentin EMPL-valiokunnan puheenjohtaja Li Andersson viittasi Tanskan malliin korostaessa työmarkkinajärjestöjen merkittävyyttä. Andersson näki sosiaalisen mallin ja taloudellisen menestyksen toisiaan vahvistavina. Myös EMPL-valiokunnan puheenjohtaja korosti osaamisen kehittämistä ja laadukkaita työpaikkoja. Yksinkertaistamisen hän näki auttavan sääntöjen toimeenpanossa, mutta se ei saisi johtaa työntekijöiden oikeuksien heikentymiseen. Hyvinä lähestymistapoina Andersson piti vastuullisuutta ja riskipohjaista lähestymistapaa. Hän totesi eteenpäin katsovan työllisyyspolitiikan tuovan häiriöiden sietokykyä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja luottamusta.

Keskustelukierroksella useimmat puhujat nostivat osaamisen kehittämisen merkittävänä tekijänä esille kilpailukyvyn edistämisessä. Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen nähtiin oleellisena asiana työllisyyspolitiikassa, mm. tutkintojen ja osaamisen siirrettävyyden kautta. Myös teknologioiden hyödyntämäinen, erityisesti tekoäly nähtiin kilpailukyvyn vahvistajina. Sosiaaliset oikeudet kilpailukykytekijänä saivat monelta kannatusta ja myös työmarkkinajärjestöjen kanssa käytävää vuoropuhelua korostettiin. Työmarkkinajärjestöillä nähtiin myös olevan rooli kilpailukykyisillä työmarkkinoilla.

Huomion kiinnittäminen työpaikkojen laatuun mainittiin useassa puheenvuorossa. Jotkut huomauttivat, että työpaikoista pitäisi tehdä houkuttelevampia myös aliedustetuille ryhmille, esim. ikääntyneille ja muille heikossa asemassa työmarkkinoilla oleville.

Kaikki puhujat kannattivat EU-tasoisen sääntelyn yksinkertaistamista. Jotkut peräänkuuluttivat ns. omnibus-pakettia myös työllisyys- ja sosiaaliasioidensektorille. Muutamat mainitsivat tarpeen jättää säädöksiin riittävää joustavuutta kansalliselle toimeenpanolle. Digitaaliset ratkaisut nousivat esiin yksinkertaistamisen keinoina.

Suomi korosti tutkimukseen ja kehitykseen investointia osaamisen kehittämisen lisäksi. Työministeri Marttinen kertoi uudistuksista, joilla lisätään joustavuutta työmarkkinoilla. Ministeri mainitsi myös valmistelussa olevasta työelämän kehittämisstrategiasta. Lopuksi hän painotti sääntelyn yksinkertaistamista ja sisämarkkinoiden vahvistamisen merkitystä EU:n kilpailukyvylle.

Työnantajajärjestöt painottavat, että **osaamisunionin** tulee tukea tuottavuuden kehittämistä ja osaamispulan ratkaisemista. Tämä edellyttää nopeaa liikkeellelähtöä, ennakointia ja tukea sekä työntekijöille kriiseissä että yrityksille muutoksissa. Yhteistyötä tulisi tehdä kilpailukyky- ja koulutusneuvoston kanssa, sillä koulutus, tutkimus ja innovaatiot ovat keskeisiä kilpailukyvylle. Sääntelyä on yksinkertaistettava erityisesti pk-yritysten näkökulmasta.

Työntekijäjärjestön ETUC:n edustaja painotti työmarkkinajärjestöjen kesken ja niiden kanssa käytävää vuoropuhelua ja laadukkaita työpaikkoja. Myös työntekijäjärjestöt odottivat osaamisunionin toimenpiteitä. ETUC:n edustaja korosti lisäksi kaikille saatavilla olevia digitaalisia palveluita ja työmarkkinoille pääsyä.

Suomen edustajat
Työministeri Matias Marttinen, erityisavustaja Jaakko Aromaa,
johtava asiantuntija Riikka-Maria Turkia

Asiakirjat
Puheenjohtajamaan jakamat tausta-asiakirjat:

- Steering note, Session I Fair labour mobility in the EU: Ensuring high standards for all workers and a level playing field for companies
- Steering note, Session II: Competitiveness in the employment policy field: Ensuring skilled labour, quality jobs and avoiding unnecessary burdens for businesses
-